

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İSLAM TARİHİNDE HİCRETİN ÖNEMİ

Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) Mekke'den Medine'ye Hicreti ve Günümüze Mesajları

12 Haziran 2026 Cuma

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde dönüm noktası sayılan bazı olaylar vardır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Mekke'den Medine'ye hicreti de bunlardan bir tanesidir. Tarih boyunca sayısız göç yaşanmıştır ancak hiçbirisi Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve ashabının hicreti kadar etkili olmamıştır.

Hicret, sözlükte “terk etmek, ayrılmak, ilgisini kesmek; kişinin başkasını el, dil veya kalben terk etmesi” gibi manalara gelir. Terim olarak ise genelde gayri müslim ülkeden İslâm ülkesine göç etmeyi, özelde Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve Mekkeli Müslümanların Medine'ye göçünü ifade eder. Medine'ye göç eden Müslümanlara muhacir, Resûl-i Ekrem'e (s.a.s.) ve muhacirlere yardım eden Medineli Müslümanlara ise ensâr unvanı verilmiştir.

Kur'an-ı Kerîm, Hz. Peygamber'den (s.a.s.) önceki dönemlerde de peygamberlerin ve onlara inananların hicret etmeye zorlandıklarından ve inançları uğrunda yurtlarını bırakıp başka yerlere gittiklerinden bahseder. İnsanlığın ilk hicreti, Hz. Âdem'in cennetten yeryüzüne indirilmesi ile başlamıştır. Hz. İbrahim (a.s.), kavminin kendisini ateşte yakma teşebbüsünün ardından;

ÂYET - İ KERÎME

﴿ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي ﴾

“Doğrusu ben Rabbimin emrettiği yere hicret ediyorum” (Ankebût 29/26) demiş ve önce Filistin'e, ardından Mısır'a göç edip daha sonra da Ken'ân diyarına yerleşmişti.

Hiz. İbrahim'le (a.s.) beraber Filistin'e kadar bu hicrete katılan Hiz. Lût (a.s.), peygamberlik görevini yaparken kâfirlerin azgınlık ve ahlâksızlıkları karşısında Cenâb-ı Hak'tan aldığı emirle bir gece vakti inananlarla birlikte yurdundan çıkmış, arkasına dönüp bakmadan gitmesi istenilen yere gitmişti. (Hûd 11/80-81; Hicr 15/65) Hiz. Mûsâ (a.s.), Allah'ın emriyle geceleyin Mısır'dan yola çıkardığı İsrâiloğulları'nı göç ettirmeyi başarmış, peşlerine düşen Firavun ve ordusu ise denizde boğulmuştu. (Yûnus 10/90; Tâhâ 20/77-78; Şuarâ 26/52-67)

Hicret, peygamberlerin ve onlara iman eden insanların ortak kaderidir. Peygamberler ve onlara iman eden Müminler, kâfirler tarafından hicret edilmeye zorlanmışlar, onlar da imanları uğruna vatanlarını, yurtlarını bırakıp hicret etmişlerdir. (Ahmet Önkâl, Hicret, DİA, XVII, 458)

A. HİCRET ÖNCESİ OLAYLAR

Mekke'de Hiz. Peygamber (s.a.s.) ve O'na iman edenler, önceki peygamberlerin ve ümmetlerinin karşılaştığı sıkıntılara maruz kaldılar. Mekke müşrikleri Resûl-i Ekrem'e (s.a.s.) karşı İslâmiyet'i tebliğle başladığı andan itibaren olumsuz bir tavır takınmışlardı. Bu tavır sadece İslâm'ı reddetmekten ibaret kalmayarak; Hiz. Peygamber (s.a.s.) alaya alındı, ona inananlara baskı uygulandı ve bu baskılar İslâmiyet'in Mekke'de yayılmaya başlaması üzerine eziyet ve işkenceye dönüştü. Hatta Ammâr b. Yâsir'in babası Yâsir ve annesi Sümeyye işkenceyle şehit edildi. (Önkâl, 459)

Allah Resulü (s.a.s.), sahâbenin karşı karşıya kaldığı sıkıntılardan dolayı çok üzülen, ancak elinden bir şey gelmiyordu. Sonunda onlara ***“Allah çektiğiniz sıkıntılardan kurtulmanız için bir yol gösterinceye kadar Habeşistan'a göç etseniz iyi olur. Zira orada, yanındakilerden hiçbirine zulüm yapılmayan bir hükümdar vardır.”*** diyerek bu ülkeye gitmelerini tavsiye etti. Bunun üzerine Müslümanlardan bir kısmı peygamberliğin 5. yılında (M. 615) **Habeşistan'a** göç ettiler. Bu, İslâm'da ilk hicrettir. (İbrahim Sarıçam, Hiz. Peygamber ve Evrensel Mesajı, DİB, s. 101)

Müslümanlara uygulanan üç yıl boykot sonrası, Resulüllah'ı (s.a.s.) koruyan ve seven amcası Ebû Tâlib ve eşi Hiz. Hatice (r.a.) kısa süre arayla vefat etti. Allah Resulü (s.a.s.) Taif'e hicret denemesinde bulundu fakat istediğini bulamadı hatta çok sert bir tepkiyle karşılaştı. Mekke ve Taif, İslâm güneşine sırtlarını dönüp engel olurken, beklenen destek Yesrib'den gelecekti.

Hiz. Peygamber (s.a.s.), peygamberliğin on birinci yılında (M. 620), hac mevsiminde İslâm'a davet faaliyetini sürdürdüğü sıralarda Akabe mevkiinde Yesrib halkından Hazrec kabilesine mensup altı kişiyle karşılaştı. O esnada başlarını tıraş etmekte olan bu kişilerin yanına oturdu ve onlara İslâm'ı anlattı. Bu altı kişi Müslüman oldu. Böylece yeni sığınılacak yerin ve hicretin kapısı aralanmış oldu. 621 yılında yapılan Birinci Akabe Bîatı ve 622 yılında gerçekleşen İkinci Akabe Bîatı sonrası Mekkeli Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başladı.

B. MEDİNE'YE HİCRET

♦

Mekke'yle Medine arası yollar;
Çizik çizik, hasret yarası yollar.
Vardığı her nokta yine başlangıç;
Gitgide Allah'a varası yollar.
Mekke'yle Medine arası yollar...

Bu çıplak yollarda ne in, ne de cin
Yalınız iki çift nurdan güvercin,
Bunlar iki dostun ayakları ki,
Yolları göklere bağlayan
Bu çıplak yollarda ne in, ne de cin;

— Necip Fazıl Kısakürek

Hz. Peygamber (s.a.s.), son Akabe Biatı'ndan sonra Müslümanlara Medine'ye hicret edebileceklerini söyledi ve şöyle buyurdu:

HADİS-İ ŞERİF

إِنِّي أُرِيتُ دَارَ هِجْرَتِكُمْ ذَاتَ نَخْلٍ بَيْنَ لَابَتَيْنِ

“Bana rüyamda sizin hicret edeceğiniz yurdun, iki kara taşlık arasında hurmalıkları olan bir şehir olduğu gösterildi.” (Buhari, Menakıp, 45)

Müminler, Medine'ye akın akın hicret ediyorlardı. Mekke'de Hz. Peygamber (s.a.s.), Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ali (r.a.) ve hapsedilen, hasta ya da hicret edemeyecek durumda olanlardan başka kimse kalmamıştı. Müşrikler ise bu durumdan hiç hoşnut değillerdi. Zira Resûlullah'ın da (s.a.s.) Medine'ye gitmesinden ve tüm gidenlerin kendileriyle savaşmak üzere orada bir araya gelmesinden korkuyorlardı. Vakit kaybetmeden bu meseleyi aralarında görüşmek için meclis binası konumunda olan Dârü'n-nedve'de toplandılar. (Hadislerle İslam, 7/28) İleri sürülen şu teklifleri sırasıyla müzakere ettiler:

1. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hapsedilmesi,
2. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sürgüne gönderilmesi,
3. Her kabilede bir genç seçilip, birlikte Hz. Peygamberi (s.a.s.) öldürmeleri. Böylece katiller bu kadar çok ve çeşitli kabilelere mensup olunca Peygamber Efendimizin (s.a.s.) kabilesi bunların hepsine karşı intikam savaşı açamayacak, diyete razı olacaktı. Bu sonuncu teklif Ebu Cehil'den gelmişti. Tarihçilerin kaydettiğine göre Necidli bir ihtiyar kılığına girerek müzakereye katılan **Şeytan**, birinci teklifi, “*Gelip kurtarırlar*”, ikinci teklifi “*Gittiği yerde insanları, çekici kişiliği ile etkiler, taraftarlarını çoğaltır, sonra*

gelip sizi mağlûp eder ve dilediğini yapar” diyerek eleştirdi ve reddetti. Ebu Cehil’in teklifini ise beğendi ve kabul edilerek uygulanmasını telkin etti. Şeytanca olduğu için şeytana nisbet edildiği anlaşılan bu teklif oy birliği ile benimsendi. (Kur’an Yolu Tefsiri, 2/686) Müşriklerin bu hain planından Kur’an’da şöyle bahsedilmiştir:

ÂYET - İ KERÎME

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ
وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

“Hatırlar mısın? İnkâr edenler seni etkisiz hale getirmek veya öldürmek ya da yurdundan çıkarmak için tuzaklar kuruyorlardı; onlar tuzak kuruyorlardı Allah da bozuyordu. Tuzak bozma işini en iyi yapan Allah’tır.” (Enfal, 8/30) Müşrikler Hz. Peygamber’i (s.a.s.) tesirsiz hale getirmek için tuzak kurdular, o da Allah’ın izni ve yardımını ile onların tuzaklarını bozdu. Cebrail (a.s.), hem toplantının haberini hem de hicret iznini getirmişti.

Allah Resûlü (s.a.s.) müşriklerin planından haberdar olduğunda öğle sıcağında Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) evine gitti. Çünkü Allah Teâlâ’dan beklediği hicret izni;

ÂYET - İ KERÎME

وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ
لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا

“Ve şöyle niyaz et: “Rabbim! Girilecek yere doğrulukla girmemi, çıkılacak yerden de doğrulukla çıkmamı sağla, bana tarafından yardımcı bir güç ver!” (İsrâ, 17/80) âyetinin nâzil olması ile verilmişti. Tefsirlerde genellikle âyetteki “giriş” ile Resulullah’ın (s.a.s.) hicret sırasında Medine’ye girişinin, “çıkış” ile de Mekke’den çıkışının kastedildiği belirtilmektedir. (Kur’an Yolu Tefsiri, 3/513-514)

Hiz. Peygamber’in (s.a.s.) hiç gelmediği bir saatte böyle aniden ziyareti Hiz. Ebu Bekir’i (r.a.) çok şaşırtmıştı. Resûlullah (s.a.s.), eve girip içeride yabancı bir kimsenin olmadığından emin

olduktan sonra, Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) kendisine Allah (c.c.) tarafından hicret izninin verildiğini söyledi. Sadık dostu Hz. Ebu Bekir (r.a.), bu habere çok sevindi. Nitekim daha önce hazırlık yapmış olmasına rağmen Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) onun Mekke'den ayrılmasına müsaade etmemişti. **“Acele etme, belki Allah sana bir arkadaş bulur.”** buyurarak beklemesini istemişti. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.) iki deve satın alarak hicret gününü beklemeye başlamıştı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) heyecanla beklediği gün nihayet gelmişti.

Resûlullah (s.a.s.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.), müşrik olmasına rağmen güvenilir bir kimse olan Abdullah b. Uraykıt'ı kendilerine kılavuzluk etmesi için kiraladılar. Onunla üç gün sonra Sevr Mağarası'nda buluşmak üzere sözleştiler. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kızları Hz. Âişe (r.a.) ve Esmâ (r.a.) ise yolculuk için hemen azık hazırladılar. Gereken tüm hazırlıklar yapıldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) evine döndü. Hz. Ali'yi (r.a.) yanına çağırdı, geceleyin yatağında yerine onun yatmasını ve yanında bulunan emanetleri sahiplerine vermesini istedi. Gece olduğunda ise Allah Resûlü (s.a.s.), etrafı müşrikler tarafından çevrili olduğu hâlde onlar görmeden evinden çıkarak Hz. Ebû Bekir'e (r.a.) gitti. Vakit kaybetmeden Mekke'nin güneydoğusunda kalan Sevr mağarasına doğru yola koyuldular.

Peygamberimiz (s.a.s.) ve Hz. Ebû Bekir (r.a.), mağarada üç gün saklandılar. Bu süre zarfında Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) oğlu Abdullah da her gece onlarla birlikte kaldı. Abdullah, karanlık basınca mağaraya geliyor ve Kureyşlilerin planlarını Resûlullah (s.a.s.) ile babasına haber veriyordu. Herhangi bir şüphe uyandırmamak için de seher vakti yanlarından ayrılıyor, geceyi Mekke'de geçirmiş gibi Kureyşlilerle birlikte sabahlıyordu. Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) kölesi Âmir b. Führeyre ise mağaraya yakın bir civarda koyunlarını otlatıyor, akşam vakti biraz geçtikten sonra onlara süt getiriyordu.

Allah Resûlü'nü (s.a.s.) öldürmek üzere evini basan fakat onu bulamayınca tuzaklarının boşa çıktığını anlayan müşrikler, Hz. Ali'yi (r.a.) ve Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) kızı Esmâ'yı sıkıştırmışlar ama kendilerinden bir şey öğrenememişlerdi. Bunun üzerine Mekke'nin en iyi iz sürücülerini yanlarına alarak Peygamberimizi (s.a.s.) aramaya başladılar. İzler, onları Sevr mağarasına doğru götürüyordu. Bir ara müşrikler mağaraya o kadar yaklaşmışlardı ki Hz. Ebû Bekir (r.a.) telaşlandı ve **“İçlerinden birisi eğilip baksa bizi görür!”** dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) de ona, **“Yâ Ebâ Bekir, üçüncüleri Allah olan iki kişiyi sen ne zannediyorsun?”** (Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 2) diye karşılık verdi. Müşrikler, mağaranın ağzına kadar geldikleri hâlde içerisine bakmadan dönüp gittiler. Çünkü Allah, bu iki yolcuyu görünmez ordularla destekleyerek korumuş, onlar da bakmadan geçip gitmişlerdi. (Hadislerle İslam, 7/29-30)

Cenâb-ı Hak, işte böyle bir anda Elçisi'nden yardımını esirgememişti. Kur'ân-ı Kerîm'de bu sahne şöyle anlatılmıştır:

ÂYET-İ KERÎME

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِي اثْنَيْنِ إِذْ
 ج هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ
 اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ
 ط كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Siz peygambere yardımcı olmasanız da önemli değil. Nitekim inkârcılar onu, iki kişiden biri olarak yurdundan çıkardıklarında Allah ona yardım etmişti: Hani onlar mağaradaydılar; arkadaşına “Tasalanma! Allah bizimle beraberdir” diyordu. Derken Allah ona kendi katından bir güven duygusu indirdi, sizin göremediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkârcıların sözünü değersiz hale getirdi. Allah’ın sözü ise en yücedir. Çünkü Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir.” (Tevbe, 9/40)

Yüce Allah’ın, Hz. Peygamber’i (s.a.s.) ve Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) koruduğu aşikârdır. Çünkü müşrikler, mağaranın ağzına kadar geldikleri hâlde içine bakmadan geri dönüp gittiler. Bir örümceğin mağaranın ağzına ağ örmesi (İbn Hanbel, I, 348.), iki güvercinin yuva kurup yumurtalarını bırakması, müşriklerin mağaraya bakmadan dönmelerine sebep oldu. (İbn Sa’d, et-Tabakât, I, 229;) Hz. Âişe’nin (r.a.) bize verdiği bilgiye göre Hz. Peygamber (s.a.s.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.), Sevr Mağarası’nda üç gece kaldılar. Hz. Peygamber (s.a.s.), Hz. Ebu Bekir (r.a.), Âmir b. Führeyre ve Abdullah b. Uraykıt’tan oluşan dört kişilik kabile, pazarı pazartesiye bağlayan gece Mekke’den ayrıldılar. (Mustafa Ağırman, Peygamber Efendimizin Hicret

Yolculuğu, Diyanet Aylık Dergi, Eylül 2020, s. 28) Peygamberimiz (s.a.s.) Mekke'den ayrılırken şu duygu dolu sözleri söyledi:

HADİS-İ ŞERİF

وَاللّٰهُ اِنَّكَ خَيْرُ اَرْضِ اللّٰهِ وَاَحَبُّ اَرْضِ اللّٰهِ اِلَيَّ وَاللّٰهُ لَوْلَا اَنِّيْ اُخْرِجْتُ
مِنْكَ مَا خَرَجْتُ

“Ey Mekke, vallahi sen Allah katında yeryüzünün en hayırlı yerisin. Bana da en sevimli yerisin. Vallahi eğer buradan çıkmaya mecbur bırakılmasaydım, çıkmazdım.”

(İbn Mâce, Menâsik, 103)

Yolculuk kızgın güneş altında kâh vadilerden kâh tepelerden geçilerek devam ediyordu. Bu sırada hicret yolcularının Ümmü Mamed, Evs b. Hucr gibi yardımsever ve misafirperver kimselere rastlamaları bir nebze olsun sıkıntılarını gidermelerine vesile olmuştu. (Hadislerle İslam, 7/30)

Hiz. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ve beraberindekiler, sahil yolunu izleyerek Kudeyd köyüne geldiklerinde, **Ümmü Mamed'in** köyün kenarında bulunan çadırında bir müddet dinlendiler. Ümmü Mamed cömert, becerikli ve dirayetli bir hanımdı; çadırının önünde oturur, gelen geçene yiyecek içecek ikram eder veya satardı. Resûl-i Ekrem (s.a.s.) ile arkadaşları Kudeyd'de mola verdiklerinde ondan et ve hurma satın almak istedi, ancak Ümmü Mamed onlara kuraklık ve kıtlık yüzünden yanında et ve hurma bulunmadığını söyledi. O sırada Resûlullah (s.a.s.) çadırın kenarında duran cılız bir koyunu (veya keçiyi) görünce onu sağlamak için Ümmü Mamed'den izin istedi. O da koyunun sütünün olmadığını, ancak isterse sağabileceğini söyledi, Resûl-i Ekrem (s.a.s.) besmele çekip, dua ederek sağmaya başlayınca koyundan bol miktarda süt geldi. Ümmü Mamed, Hiz. Peygamber (s.a.s.) yola çıktıktan sonra çadıra gelen kocasına olanları anlattı. Ebû Mamed kendilerine uğrayan zatın Kureyş'in peşine düştüğü kişi olduğunu anladı ve eşinden onun özelliklerini anlatmasını istedi. Ümmü Mamed de Resûlullah'ın (s.a.s.) hilyesini veciz bir şekilde tavsif etti. Ümmü Mamed ile kocasının ve oğlunun bu olay üzerine Müslümanlığı kabul ettikleri ve zaman zaman koyunlarını satmak üzere Medine'ye gittikleri zikredilir. (Mehmet Eren, Ümmü Mamed, DİA, 42/325-326)

Medine'ye yaklaştıkları zaman, Eslem kabilesi reisi **Bureyde**, Kureyş'in ortaya koyduğu ödülü almak için adamlarından yetmiş kişi ile kafilenin önünü kesmiş, Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) kendisi ile konuşmasından sonra da Müslüman olmuştur. Başındaki sarığı çıkarıp uzun bir sırığa takarak kabilesinin topraklarından çıkıncaya kadar kafileye sancaktarlık yapmış ve adamları ile birlikte yol boyunca çevre güvenliğini sağlamıştır. (Ağırman, 29)

Hicret yolculuğunda bazen de müşrikler tarafından onları bulana vaad edilen ödül nedeniyle kendilerini takip eden ve zor anlar yaşatan kimselerle de karşılaşıyorlardı. Bunlardan Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) ve Hz. Ebû Bekir'e (r.a.) en çok yaklaşma fırsatını elde eden ise **Sürâka b. Mâlik** idi. Fakat onları yakalamak üzere yaptığı her hamlede atı kuma saplanmış, kendisi de yere düşmüştü. Bu durum karşısında dehşete düşen Sürâka, sonunda Resûlullah'tan (s.a.s.) af diledi ve ne ihtiyaçları varsa gidereceğini söyledi. Peygamberimiz (s.a.s.) ise onun yardım teklifini kabul etmedi, ondan yalnızca yolculuklarını gizlemesini istedi. Bunun üzerine Sürâka, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) affına karşılık, arkadan gelecek olanları bırakmayacağına dair söz verdi ve sözünden de dönmedi. (Hadislerle İslam, 7/30) Mekke'den Medîne'ye giderken yolda şu âyet-i kerîme nâzil oldu:

Â Y E T - İ K E R İ M E

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

“Kur'an'ı sana indiren Allah, elbette seni dönülecek yere tekrar gönderecektir. De ki: “Kimin doğru yolda yürüdüğünü, kimin de apaçık bir sapkınlık içinde olduğunu en iyi rabbim bilir.” (Kasas, 28/85)

Bu âyetin, hicret esnasında Mekke ile Medine arasında Cuhfe denilen yerde indiği rivayet edilmiştir. **“Allah, elbette seni yine dönülecek yere tekrar gönderecektir”** ifadesi, müşrikler tarafından zulme mâruz kaldığı için Mekke'den hicret eden Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bir gün zaferle tekrar oraya döneceğinin bir işaretidir. (Kuran Yolu Tefsiri, 4/249)

Peygamberlerinin yola çıktığını haber alan Medineli Müslümanlar, her gün Hârre denilen yere sabahleyin güneş doğmadan gelerek sıcak bastırıncaya kadar ufku gözetliyorlardı. Ancak beklenen Nebî, henüz teşrif etmemişti. Kaynaklarımızın verdiği bilgiye göre kafil, 1 Rebiulevvel/13 Eylül 622 Pazartesi günü Mekke'den (Sevr Mağarası'ndan) yola çıkmış ve bir hafta sonra yani 8 Rebiulevvel/20 Eylül 622 Pazartesi günü öğleye doğru Medine'ye çok yakın olan **Kubâ** köyüne varmıştır. Hz. Peygamber (s.a.s.) ve beraberindekiler, cuma gününe kadar bu köyde kalmışlardır. Kur'an-ı Kerim'de **“Temellerinin takva üzere atıldığı”** bildirilen **Kubâ Mescidi** işte bu kısa zaman içerisinde yapıldı.

12 Rebûlevvel/24 Eylül 622 Cuma günü kuşluk vaktinin sonlarına doğru Kubâ'dan ayrılan Hz. Peygamber (s.a.s.), **Rânûnâ vadisinde** Sâlimoğulları mahallesinde beraberindekilere ilk

Cuma namazını kıldırıldı. Cuma namazından sonra da Hz. Enes'in deyiimiyle bir bayram havası içerisinde Medine'ye girdi. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) teşrifi Müslümanları büyük sevince boğdu. Kimileri evlerinin damına çıkmış, kimileri de yollara dökülmüş, âlemlere rahmet olarak gönderilen Nebî'yi karşılıyorlardı. Kadınlar ve çocuklar hep bir ağızdan;

*Talea'l- bedru aleynâ min seniyyâtil vedâ
Veccebe's-şükrü aleynâ mâ de'â lillahi dâ'*

*Ay doğdu üzerimize / Veda tepesinden
Şükür gerekti bizlere / Allah'a davetinden*

diye şiirler okurlarken kimileri de mızrakları ile sevinç gösterisinde bulunuyorlardı. (Önkâl, 461; Ağırman, 29; Hadislerle İslam, 7/31)

C. SAHABENİN HİCRETİNDEN ÖRNEKLER

Hicretin gizli yapılmasına genelde uyulurken, **Hz. Ömer** (r.a.) açıktan ve alenen Mekke'den ayrılmıştı. Hz. Ömer (r.a.) Kabe'yi tavaf etmiş, ardından müşriklerin içine korku salan şu sözleri haykırırmıştı: *"Kim anasını ağlatmak, çocuklarını yetim, karısını dul bırakmak istiyorsa şu vadinin arkasında gelip bana yetişsin."* Bu sözleri işitenlerden hiç kimse onun peşine düşme cesaretini kendinde göremedi.

Mekke'de çileli bir hayat yaşamasına rağmen **Suheyb-i Rumi** (r.a.) en son hicret edenlerden biri oldu. Kaynaklarda, Resûl-i Ekrem'in (r.a.) hicret için yola çıkmadan önce Hz. Ebû Bekir'e (r.a.) yanlarına Suheyb'i de almasını söylediği, ancak yolculuk aceleye geldiği için bunun mümkün olmadığı, durumu sabahleyin öğrenen Suheyb'in yol hazırlığını tamamlayarak Hz. Ali (r.a.) ile birlikte yola çıktığı ve Resûlullah'la Kubâ'da bulunduğu belirtilmektedir. Mekke'den ayrılacağı sırada müşrikler yolunu keserek Mekke'ye gelirken hiçbir şeyi bulunmadığını, sahip olduğu serveti burada kazandığını söyleyerek Mekke'den bir şey çıkarmasına izin vermediler. O da bütün mal varlığını bırakarak hicret etti. Bunu duyan Hz. Peygamber (s.a.s.) üç defa, **"Suheyb kârlı bir alışveriş yapmıştır"** buyurdu.

ÂYET-İ KERÎME

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ

بِالْعِبَادِ

“İnsanlardan öylesi de vardır ki, kendisini Allah’ın hoşnutluğunu kazanmaya adamıştır. Allah, kullarına çok şefkatlidir.” (Bakara, 2/207) ayet-i kerimesi bu olay üzerine inmiştir. (Mehmet Efendioğlu, Suheyb b. Sinân, DİA, 37/476-477)

D. HİCRET SONRASI

Hicretle, 23 yıl süren peygamberlik devrinin 13 yıllık “Mekke Devri” sona ermiş, 10 yıllık “Medine Devri” başlamıştır. Hicret evvela Müslümanların rahat bir nefes almasını sağladı. Sonrasında Müslümanların güçlü bir toplumsal birliktelik oluşturması, devletleşmesi ve daha güçlü bir hâle dönüşmesi İslam davetinin halka halka yayılmasını sağladı. Medine’de devlet kurulduktan sonra sadece askerî cihatla değil, siyasi ilişkiler kurarak da İslam tebliğ ediliyordu. Hz. Peygamber (s.a.s), Medine’den komşu devletlere elçiler göndermiş ve bu elçiler aracılığıyla Yemen’e, İran’a, Bizans’a kadar İslam’a davet mektupları yollamıştır. Böylelikle hicret, İslam’ın yayılışı noktasında Müslümanlara çok önemli bir ivme kazandırmıştır.

Hicret, aynı zamanda İslâmî takvimin başlangıcına da adını vermiştir. Her ne kadar Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Medine’ye 12 Rabiulevvel günü varmışsa da, sahabesi, son Akabe Biatı’nın akdedilmesinden birkaç gün sonra, yine onun emir ve izni ile üç ay önce küçük kabileler halinde hicret etmeye başlamışlardı. Bu nedenle, 1 Muharrem, Hicrî takvimin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bu yıl Miladî takvimde 622 yılına denk düşmektedir. (A. Önkâl, A. Apak, B. Erul, Hz. Peygamberin İzinde, DİB, s. 105) Hz. Ömer’in (r.a.) halifeliği döneminde hicretin gerçekleştiği yıl, Hz. Ali’nin (r.a.) teklifiyle hicrî takvimin başlangıcı sayılmıştır.

E. BUGÜN HİCRET

Peygamber Efendimiz (s.a.s.):

HADİS - İ ŞERİF

المُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ

"Müslüman Müslümanların elinden ve dilinden güvende olduğu kimsedir. Hakiki muhacir, Allah'ın yasakladığı şeylerden kaçan, onları terk (hicret) eden kimsedir."

(Buhari, İman, 9) buyurmuştur.

O halde, bugün bizler de Allah'ın yasakladıklarından ve haramlardan uzak durarak manevi hicretimizi gerçekleştirebiliriz. Hayatımızda bizi Rabbimizden uzaklaştıran, kalbimizi karartan, gönlümüzü daraltan hangi günahlar var? Hicret, terk etmek demektir. Öyleyse kötülükten iyiliğe, haramdan helale, isyandan itaate hicret edelim.

Mucaşi' b. Mesûd Sülemi (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: "Ben, Peygamber'e (s.a.s.) geldim, hicret etmek üzere kendisine biat edecektim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.):

HADİS - İ ŞERİF

إِنَّ الْهَجْرَةَ قَدْ مَضَتْ لِأَهْلِهَا وَلَكِنْ عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْجِهَادِ وَالْخَيْرِ

"Artık hicret etme dönemi geçmiştir. Fakat İslâm'a girmek, cihat etmek ve iyilik yapmak üzere biat edebilirsiniz." buyurdu. (Müslim, İmara, 3465)

SONUÇ

Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

ÂYET - İ KERÎME

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

“İman edip de hicret edip, mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad edenler, Allah katında en büyük dereceye sahiptirler. İşte bunlar murada ermiş olan mutlu kullardır.” (Tevbe, 9/20)

Mekke’den Medine’ye yapılan hicreti Müslümanlar için sadece bir kaçış ve sığınma olarak görmemek gerekir. Esasında buraya göç Müslümanlar adına nihaî hedef değil, daha mühim ve uzak hedefler için bir başlangıç teşkil eder. Medine’ye hicretteki esas gaye ise Müslümanlar için huzur ve güven ortamını tesis etmek, bundan da önemlisi davete uygun yeni bir merkez sağlamaktır. Hicret, bir taraftan Kureyşli Müslümanlar için baskıdan kurtulmayı, bağımsızlığı ve müşriklere karşı güvenli bir hayatı temin etmiş, diğer taraftan da Hz. Peygamber’e (s.a.s.) muazzam bir tebliğ imkânı sağlamıştır. Mekke’de 13 yıldır gerçekleştirilemeyen ümmet bütünlüğü burada kurulabilmiştir. Ayrıca Müslümanlar yeni yurtlarında din düşmanlarıyla mücadele için uygun zemin ve şartlar elde etmişler, yeni yurtlarında siyasal, kültürel ve ekonomik anlamda tam bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. (Hz. Peygamberin İzinde, s. 105-107)

Hicret, bir dava için yapılır. Özellikle peygamberler ve onların takipçisi olanlar, Allah’ın emrettiği yaşamı sürdürebilmenin imkânsız olduğu yerlerden bunun mümkün olduğu yerlere gitmişler ve inandıklarını yaşamak uğruna hicret etmişlerdir. (İhsan Süreyya Sırma, Diyanet Aylık Dergi, Eylül 2020, s. 22)

ÂYET-İ KERÎME

وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاجِمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ط

وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ

الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ط

“Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek birçok uygun yer ve imkân bulacaktır. Kim Allah ve resulü uğrunda hicret ederek yurdundan çıkar da sonra ölüm onu yolda yakalarsa artık onun mükâfatını vermek Allah’a aittir; Allah daima günahları örtmektedir, engin rahmet sahibidir.” (Nisa, 4/100)

“Allah yolunda” olanlar, yani Allah’ın rızâsını elde etmek, O’nun iradesine uygun bir hayat yaşamak üzere, böyle bir hayatın mümkün olmadığı yerden mümkün olduğu yere hicret etmek, bu maksatla doğduğu, büyüdüğü, çevre ve imkânlar elde ettiği yurdunu terk etmek isteyen kimseler bilmelidirler ki yeryüzünde gidilecek başka yerler vardır; buralarda da maddî ve mânevî nimetler, hürriyet ve rahatlıklar bulmak mümkündür. Zillet, baskı ve dinî hayatın devamı bakımından tehlike altında yaşamaktansa bu olumsuzlukların bulunmadığı yerleri aramak ve buralarda hayata yeniden başlamak denemeye değecektir. (Kur’an Yolu Tefsiri, 2/124)

Ashab-ı kiram Mekke’de canlarıyla, mallarıyla, aileleriyle pek çok şeyle imtihan olundular. İmanları uğrunda eziyet gördüler, aşağılandılar ve yeri geldi şehit oldular. Hicretle birlikte doğdukları vatanlarını, yaşadıkları evlerini, kazandıkları mallarını Allah ve Resulü için geride bıraktılar. Onlar, imanları uğruna büyük imtihanlardan geçtiler.

Allah Resulünün (s.a.s.) Mekke’den çıkarken yatağına Hz. Ali’yi (r.a.) yatırarak kendisinin evde olduğu izlenimini vermesi, Hz. Ebû Bekir’le (r.a.) Medine istikametine değil de güney yönüne gitmeleri ve üç gece Sevr mağarasında kalıp sonra yola devam etmelerinde biz müminler için önemli dersler vardır. Cenab-ı Hakk’ın korumasında olan Hz. Peygamber (s.a.s.), kul olarak alınması gereken tüm tedbirleri almış, sonrasında Rabbine tevekkül etmiştir.

D U Â

16 Haziran 2026 Salı günü, Hicrî 1448 yılına gireceğiz inşaallah. Yeni bir hicrî yıla girerken mümine yaraşan, geçmişin muhasebesini yaparak geleceği planlamaktır. İsyandan itaate, gûnahtan tövbeye, gösterişten tevazua, ayrılıktan vahdete, düşmanlıktan kardeşliğe, cehaletten ilme, kötülükten iyiliğe hicret etmektir. Hicrî 1448 yılının başta Gazze olmak üzere mazlum kardeşlerimizin kurtuluşuna, ülkemizin ve âlemi İslam'ın hayrına vesile olmasını; akan gözyaşların ve zulmün son bulmasını Rabbimden niyaz ediyorum

